

Arheološka istraživanja špilje Kukova peć iznad Brsečina, grad Dubrovnik

Ulaz u Kukovu peć snimljen iz zraka. Foto: Antonio Kovačević

Domagoj Perkić

Dubrovački muzeji, Arheološki muzej, Dubrovnik
Speleološki klub Ursus spelaeus, Karlovac

Uvod

Špilja Kukova peć ili kako se ponekad naziva *U Kuka pećina* nalazi se na južnim padinama brda Krst (kota 347), oko 500 m istočno od naselja Brsečine, Grad Dubrovnik, Dubrovačko neretvanska županija. Smještena je 550 m zapadno od potoka Smokova (Smokovača), iznad starog Napoleonovog puta, koji vodi prema Majkovima (**Slika 1**). Koordinate položaja prema GPS-u (Gauss Krieger) su: N = 47 31 429, E = 64 97 593, NV 285 m. Katastarska čestica 839, k.o. Brsečine.

Špilja je 81,5 m dužine, 22 m dubine. Ulaz u špilju je okrenut prema zapadu, relativno je skučen zbog zasutosti i erozije, širine 1,5 m, visine do 1 m. Nakon uskog ulaznog kanala širine 0,8 do 1 m i dužine od oko 4,5-5 m spuštamo se u prvu dvoranu (Dvorana 1). Riječ je o prostranoj dvorani koja obiluje sigastim tvorevinama, nepravilnog „L” oblika, dužine od oko 15 m i širine 6,5 do 8 m. Nastavno prema istoku, preko siga se nastavlja preostali, veći dio špilje (Dvorana 2) (**Prilog 1**). Podloge za nacrtnu dokumentaciju su korištene od speleoloških udruga HBSD i DDISKF (broj objekta 42/121)

(Ozimec, Cvitanović et al, 2015, 54). Gotovo cijela površina špilje prekrivena je većim i manjim kamenjem te sitnijim kršljem, kao posljedicom čestih potresa i otpadanja svoda špilje.

Prva speleološka i biospeleološka istraživanja te arheološko rekonosciranje obavljeno je u listopadu 2009. godine (Ozimec et al, 2009, 69-70), u organizaciji Hrvatskog biospeleološkog društva Zagreb, gdje je sudjelovao i autor ovog rada. Tom prilikom prikupljeni su prvi površinski arheološki nalazi, koji su navijestili arheološki potencijal ove špilje, a najvrjednije numizmatičke nalaze,

Slika 1 | Položaj špilje Kukova peć. Foto: Antonio Kovačević

o kojima će kasnije biti riječi, pronašao je Roman Ozimec. Pojedine površinske nalaze kasnije su prikupili Gordan Polić i Alan Kovačević prilikom dokumentacijskih radova u špilji od strane HBSD-a i DDISKF-a.

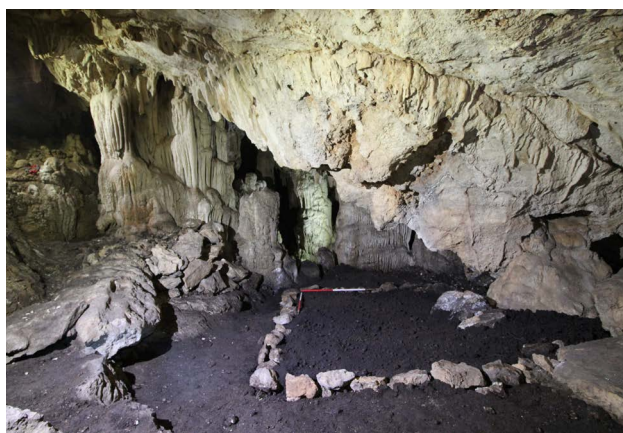
Nakon toga, u listopadu 2016. godine, u okviru rekognosciranja speleoloških objekata na zapadnom

dubrovačkom području obavljeno je detaljno fotografiranje i daljnje prikupljanje površinskih nalaza u Kukovoj peći, organizirano od strane Arheološkog muzeja Dubrovačkih muzeja u suradnji sa SK Ursus spelaeus (Perkić, 2017A). Jedan od ciljeva radova 2016. bio je dobivanje ulaznih podataka za buduća arheološka istraživanja onih objekata koji bi

se pokazali kao arheološki izuzetno vrijedni. U tom smislu, kao najperspektivnija špilja izabrana je Kukova peć, zbog čega su već sljedeće godine organizirana istraživanja, a obavljena su u razdoblju od 16. listopada do 30. listopada 2017., u trajanju od 12 radnih dana (Perkić, 2017B, 41; Perkić, 2018)¹.

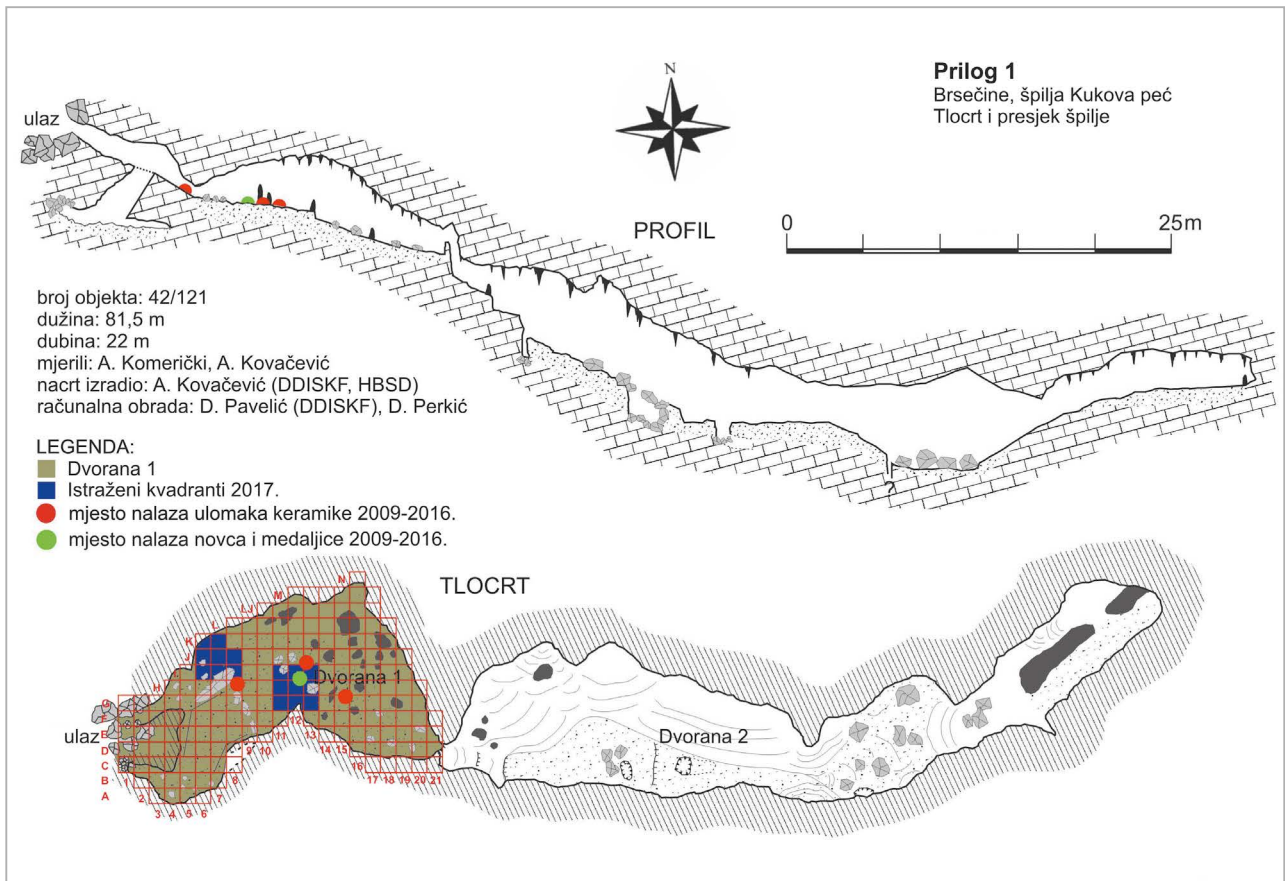
Slika 2 | unutrašnjost Dvorane 1, prije istraživanja.
Foto: Hrvoje Cvitanović

Slika 3 | Unutrašnjost Dvorane 1, stanje nakon istraživanja.
Foto: Domagoj Perkić

¹ O privremenim rezultatima arheoloških istraživanja 2017. održano je predavanje na Skupu speleologa Hrvatske, Konavle-Dubrovnik 2017., Čilipi, 17-19. studenog 2017.

Prilog 1 | Tlocrt i presjek špilje Kukova peć s istraženim prostorom 2017. i površinskim nalazima 2009-2016. godina.

Crtež: Alan Kovačević, Ana Komerički; Računalna obrada: Damir Pavelić, Domagoj Perkić

Arheološka istraživanja 2017.

Za arheološka istraživanja 2017. ishodovano je Rješenje o dopuštenju arheoloških istraživanja od strane nadležnog Konzervatorskog odjela u Dubrovniku. No, s obzirom na to da se špilja nalazi unutar područja ekološke mreže, području očuvanja značajnog za vrste i stanišne tipove „Natura 2000“, ishodovano je i Rješenje o prihvatljivosti arheološkog istraživanja za ekološku mrežu, od strane Upravnog odjela za zaštitu okoliša i prirode Dubrovačko – neretvanske županije, uz prethodno dobiveno mišljenje Hrvatske agencije za okoliš i prirodu. Nakon svega, dobiveno je i Rješenje o dopuštenju istraživanja od Ministarstva zaštite okoliša i energetike, Uprave za zaštitu prirode. Financijska sredstva za arheološka istraživanja osigurali su Dubrovački muzeji. Voditelj arheoloških istraživanja bio je dr. sc. Domagoj Perkić, dipl. arheolog, iz Arheološkog muzeja Dubrovačkih muzeja. Stručnu i tehničku ekipu predstavljali su speleolozi iz

speleološkog društva „Ursus spelaeus“ iz Karlovca: Hrvoje Cvitanović, Nataša Cvitanović i Neven Šuica, dipl. geolog. Cilj istraživanja bio je definirati stratigrafiju arheološkog nalazišta u različitim dijelovima špilje, temeljem kojih bi se pokušala definirati funkcija špilje u određenim razdobljima. Nakon završetka istraživanja cjelokupni prostor špilje je vraćen u prvobitno stanje (**Slika 2, 3**), a svi nalazi su pohranjeni u Dubrovačkim muzejima.

Ovogodišnja iskopavanja obavljena su isključivo na prostoru Dvorane 1 gdje su već ranije skupljeni površinski nalazi. Nekoliko površinskih ulomaka prapovijesnih keramičkih posuda prikupljeno je i na prostoru Dvorane 2, no u tom dijelu nisu obavljena iskopavanja. Naime, u Dvorani 2 nema tragova kulturnih slojeva, površina je prirodna špiljska glina i kamenje, odnosno nema tragova dužeg zadržavanja čovjeka u tom dijelu špilje. Prethodno je cijeli prostor špilje podijeljen na kvadrante A-N / 1-21, tako da su iskopi

obavljani po pojedinim kvadrantima, čije su oznake pridruživane svim nalazima, uzorcima i nacrtnoj dokumentaciji (**Prilog 1**). Sav iskopani kulturni sloj se prosijavao kroz ručno sito (promjer mreže 3 mm). Posebno su izdvajani posebni nalazi (PN) i uzorci za analize.

Kvadranti G, H, I / 11-13 iskopani su u cijelosti, sa svim svojim stratigrafskim jedinicama (SJ 1-4), dok su kvadranti I, J / 6-8, K / 6-7 iskopani samo u svom površinskom sloju (SJ 1), jer je riječ o dijelu špilje gdje je neposredno ispod površinskog sloja kamen živac. Sudeći prema prostornoj disperziji arheoloških nalaza unutar špilje, može se zaključiti kako je, bez obzira na vremensko razdoblje, uglavnom korišten prostor Dvorane 1. O tome nam svjedoče površinski arheološki nalazi, ali i oni dijelovi špilje gdje su obavljena iskopavanja. Nekoliko površinskih ulomaka prapovijesnih keramičkih posuda prikupljeno je i na prostoru Dvorane 2, međutim, tu nema tragova kulturnih slojeva, površina

je prirodna špiljska glina i kamenje, odnosno to nas upućuje na zaključak da se ljudi nisu duže zadržavali u tom dijelu špilje. Navedeno je razumljivo imajući u vidu udaljenost od ulaza i izvora svjetlosti, smanjene cirkulacije zraka te činjenice da se iz Dvorane 1 u Dvoranu 2 prolazi kroz izuzetno uski kanal, kroz koji se jedva može provući.

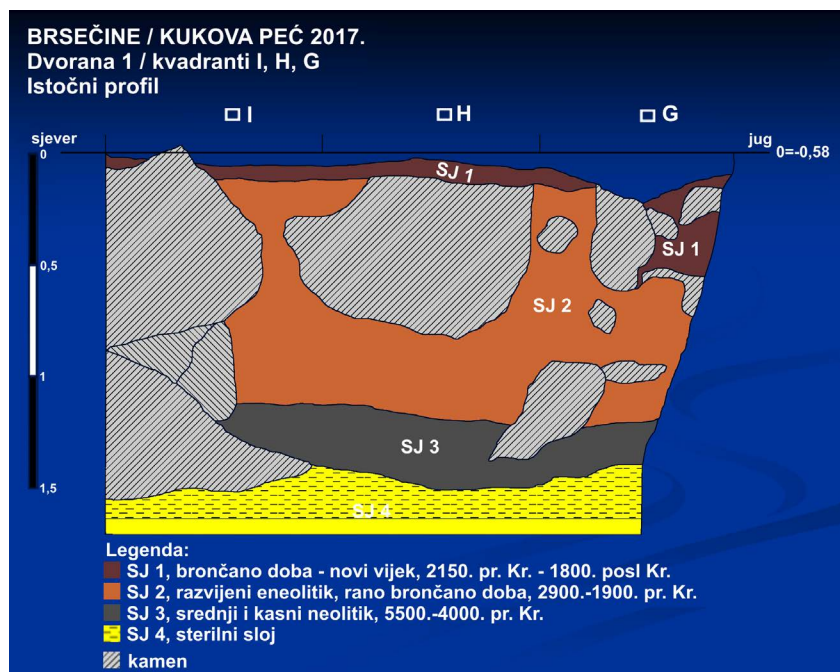
Rezultati istraživanja

Iskopavanjem kvadranta □ I, H, G / 11-13 utvrđeno je postojanje vertikalne stratigrafije kulturnih slojeva, odnosno mogućnost povezivanja slojeva s određenim kronološkim razdobljima kada je špilja bila korištena. Prema tipološko oblikovnim karakteristikama, uglavnom ulomaka keramičkih posuda i litičkih izrađevina, može se pretpostaviti najranije korištenje špilje u srednjem i kasnom neolitik, odnosno vremenu danilske i hvarsko lisičićke kulture. Isto nam potvrđuju i dobiveni C-14 datumi iz uzoraka životinjskih kostiju koji su datirani u 5214-5022. pr. Kr., odnosno 4712-4552. g. pr. Kr².

Od nalaza iz srednjeg neolitika ovdje možemo izdvojiti ulomke keramičkih posuda, kao što je npr. ulomak trbuha posude s bijelo slikanim spiralama na crnoj podlozi ili onaj ukrašen širokim cik-cak urezivanjem (Slika 4a i b).

Za kasni neolitik karakteristična su tri kremena sječiva (Slika 5) te ulomci zdjele čija je površina izrazito tamne boje, osim oboda koji je istaknut i obojen crvenom bojom (Slika 6).

Najintenzivnije korištenje špilje odvijalo se krajem razvijenog eneolitika (2500.-2150. pr. Kr.), ranog brončanog doba (2100.-1900. pr. Kr.) i prvih faza srednjeg brončanog doba (1900-1500. pr. Kr.), o čemu svjedoči brojnost ulomaka keramičkih posuda, životinjskih kostiju te najdeblji kulturni sloj od gotovo 100 cm u

Prilog 2 | Istočni profil, kvadranti □ I, H, G. Pripremio: Domagoj Perkić

pojednim dijelovima iskopanih kvadranta (pored definiranja pojedinih stratigrafskih jedinica, svaka SJ ujedno je iskopavana i po otkopnim slojevima, npr. SJ 2 koja obuhvaća navedeno razdoblje od gotovo 1000 godina ima 6 otkopnih slojeva).

Kod razvijenog eneolitika mogu se izdvojiti posude s prstenasto zadebljanim vratom (slika 7a), zatim zdjele sa zadebljanim i koso postavljenim obodom (slika 7b i 7c), te posude s mrežasto ukrašenim motivom s unutrašnje strane (sl. 8a) ili posude ukrašene urezanim geometrijskim motivima ispunjenim bijelom inkrustacijom što bi pripadalo jadranskom tipu ljubljanske kulture, kao faciesu završnih faza vučedolske kulture (Slika 8b). U sloju razvijenog eneolitika pronađena je i jedna litička alatka (Slika 9, PN 18).

Sa samih početaka ranog brončanog doba potječe nekoliko ulomaka ljudske mandibule, od kojih je jedna C-14 analizom datirana u razdoblje 2151-2017. pr. Kr. Iz srednjeg brončanog doba, među ostalim nalazima je i jedna koljenasta ručka (sl. 10).

Nakon srednjeg brončanog doba, očigledno je riječ o kratkotrajnim boravcima u špilji, koji nisu rezultirali debljim ili bogatijim kulturnim slojevima, tj. nalazimo ih isključivo kao površinske nalaze. Međutim, i takvi nalazi upućuju na važnost i neupitno korištenje špiljskog prostora. Iz kasnog brončanog doba imamo tek jedan ulomak ljudske mandibule koji je C-14 analizom datiran u vrijeme 980-830. pr. Kr.³, dok nalazi iz starijeg željeznog doba nisu utvrđeni. Ponovno, nešto intenzivnije korištenje špilje javlja se kroz mlađe željezno doba, iz kojeg se može izdvojiti veći broj ulomaka amfora tipa Lamboglia 2 (2-1. st. pr. Kr.), jedan čep amfore (PN 33), te gotovo cjelovitu kopljasto-streličastu fibulu (Slika 11, PN 11), koja se okvirno datira u razdoblje 3-1. st. pr. Kr. Ulomci amfora su nesumnjivo rimskodobni nalazi, međutim ovdje ih moramo promatrati u kontekstu kontakata ilirskog stanovništva s rimskom civilizacijom, bez obzira da li je to posljedica trgovine, gusarenja ili nečeg trećeg. Slična situacija vidljiva je i na brojnim okolnim gradinskim lokalitetima, gdje također na površini često možemo naći ulomke rimskodobnih

²C-14 datiranje obavljeno je u laboratoriju Beta Analytic Inc, Miami, Florida:
KP2017, UZ 6, Beta - 481424, (95.4%) 5214 - 5022 cal BC (7163 - 6971 cal BP)
KP2017, UZ 1, Beta - 481423, (95.4%) 4712 - 4552 cal BC (6661 - 6501 cal BP).

³KP2017, UZ 7, Beta - 481421, (94.9%), 980 - 830 cal BC (2929 - 2779 cal BP).

Slika 4 | Ulomci keramičkih posuda, srednji neolitik. Foto: Domagoj Perkić; Crtež: Marta Perkić

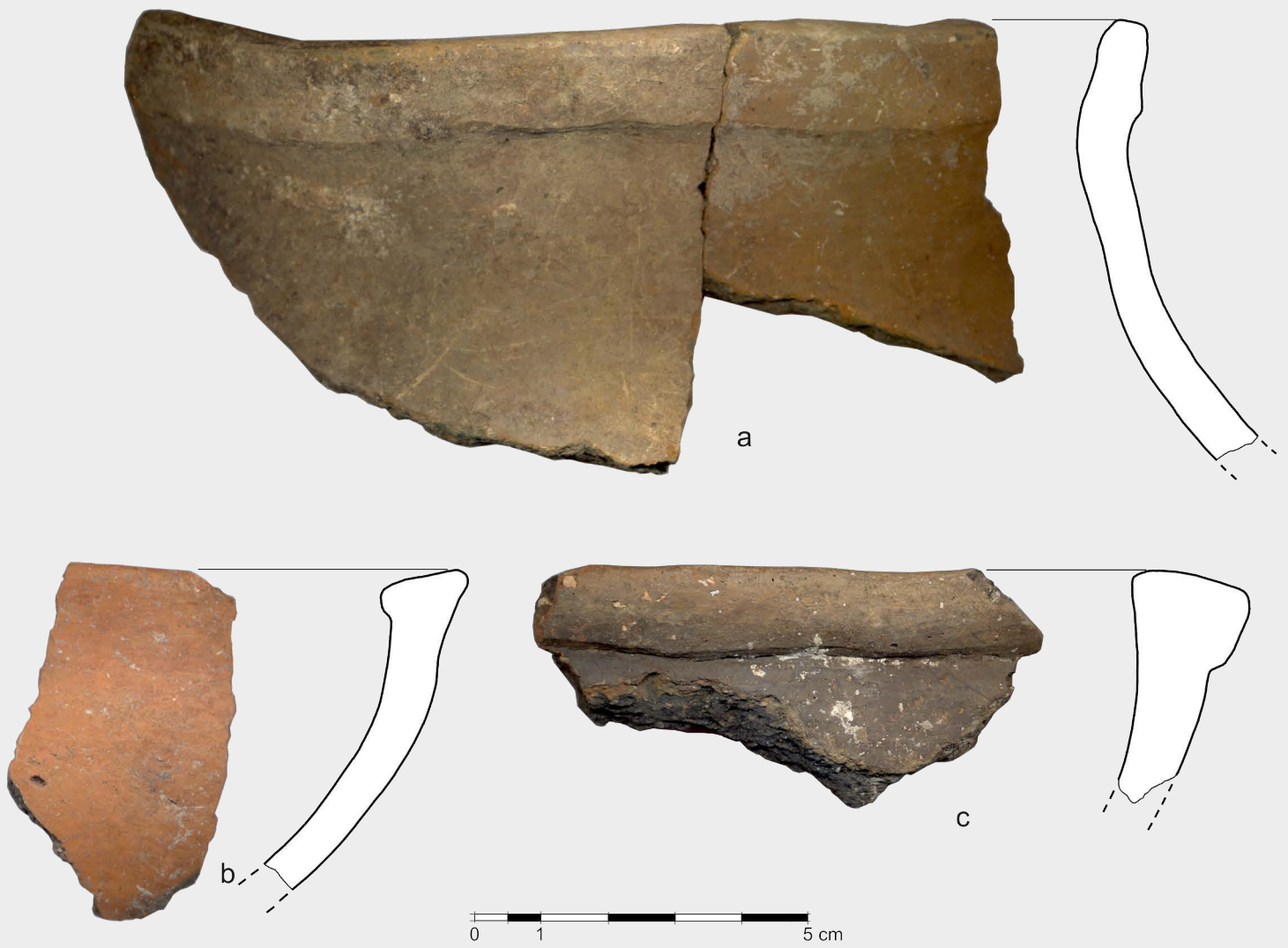

Slika 5 | Litičke alatke, kasni neolitik. Foto: Domagoj Perkić

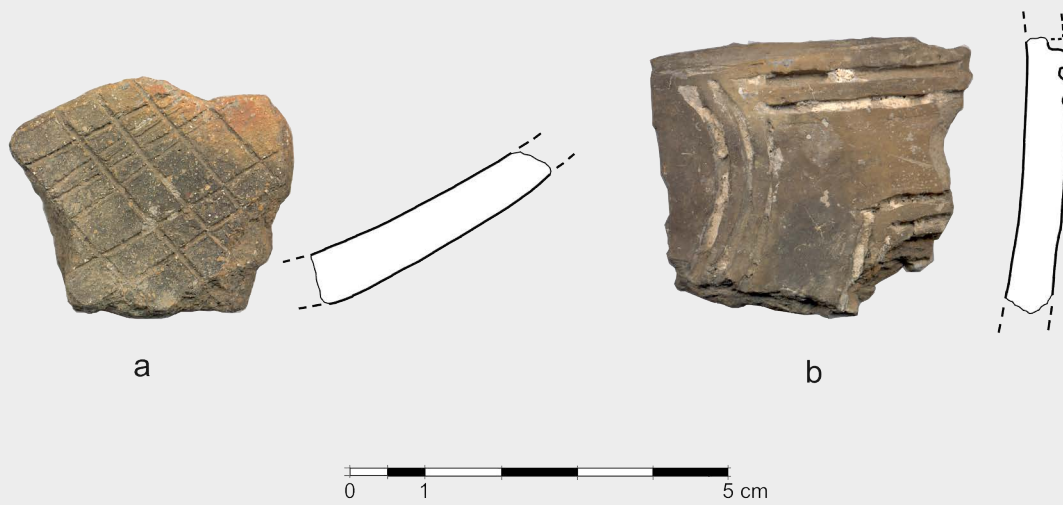

Slika 6 | Ulomci keramičke posude, kasni neolitik. Foto: Domagoj Perkić; Crtež: Marta Perkić

Slika 7 | Ulomci keramičkih posuda, razvijeni eneolitik. Foto: Domagoj Perkić; Crtež: Marta Perkić

Slika 8 | Ulomci keramičkih posuda, razvijeni eneolitik. Foto: Domagoj Perkić; Crtež: Marta Perkić

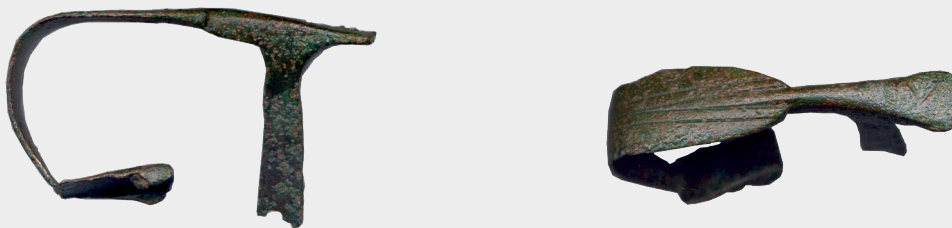

PN 18

Slika 9 | Litička alatka, razvijeni eneolitik.
Foto: Domagoj Perkić

Slika 10 | Ručka keramičke posude, srednje brončano doba.
Foto: Domagoj Perkić; Crtež: Marta Perkić

PN 10

Slika 11 | Brončana kopljasto-streličasta fibula. Foto: Domagoj Perkić

republikanskih amfora i sličnih proizvoda.

Očito kratkotrajno korištenje špilje imamo u kasnoj antici. U površinskom sloju nađen je jedan brončani as kovan u Sisciji 384-387 (RIC IX 38c2, Mattingly, Sutherland, Carson, 1951, str. 154), a koji pripada caru Arkadiju, suvladaru Teodosija I Velikog od 383., odnosno prvom caru istočnog rimskog carstva 395-408. posl. Kr. (Slika 12, PN 9). Pojedini trbusi amfora moguće je pripadaju sjevernoafričkim cilindričnim amforama, što po dataciji odgovara spomenutom novcu.

Sudeći po zastupljenosti dosadašnjih

nalaza, nakon kasnoantičkog razdoblja dolazi do izvjesnog hiatusa u korištenju špilje. Prve sljedeće nalaze imamo iz razvijenog novog vijeka, koji možda nisu toliko brojni, koliko su vrijedni i atraktivni. Riječ je o skupnom nalazu 6 komada zlatnog, srebrnog i brončanog novca koji potječe iz Venecijanskih: dva dukata dužda Ludovika Manina, 1789-1797. (Slika 13) (Paolucci, 1990), Austrijskih: 1 apoen od 12 krajcera Franja II iz 1795. (Herinek, 2012, 45, sl. 1008) (Slika 14) i Dubrovačkih kovnica novca: jedan srebrni dinarić iz 1754 (Mimica, 1992, str. 252-253; Mimica, 1994, 189), i dva dubrovačka solda iz 1781. (Mimica, 1992, str. 263; Mimica, 1994, 202) i 1795.

(Mimica, 1992, str. 263; Mimica, 1994, 203) (Slika 15), zajedno s 4 željezne udice, 2 manžete, svetačkom medaljicom (Bogorodica te Srce Isusovo i Marijino) i privjeskom od zuba morskog sisavca (dupin?) s brončanom kapicom (Slika 16)⁴.

Normalno, ne možemo znati okolnosti u kojima je netko ostavio - sakrio i očigledno nikad više nije došao po skriveno „blago“. Međutim, s obzirom na to da su svi nalazi iz istog vremena, s kraja 18. st. ili samih početaka 19. st. (u svakom slučaju nešto iza 1795. godine), možemo pretpostaviti korištenje špilje kao skloništa u nemirnim vremenima.

⁴većina ovih površinskih nalaza skupljena je tijekom spomenutih ranijih rekognosciranja 2009. godine.

Slika 12 | Brončani kasnoantički novac, car Arkadije. Foto: Domagoj Perkić

Rimski carski novac, brončani AS
Car Arkadije, suvladar Teodosija I Velikog od 383., car istočnog rimskog carstva 395-408. Posl. Kr.

AE 3/4, 384-387., kovnica Sisak
Bronca, 17 x 18 mm, 2,43 g.

av.: DN ARCADII-VS PF AVG, poprsje cara s dijamantom desno
rv.: GLORIA RO-MANORVM, car hoda u desno, u lijevoj ruci drži labarum (rimska vojna zastava s kristovim monogramom), a desnom vuče zatvorenika iza sebe, u odsječku: BSISC

Slika 13 | Zlatni venecijanski novac, dužd Ludovik Manin. Foto: Domagoj Perkić

Ludovico Manin (1789-1797)
Venecijanski dukat (zecchino)
Zlato, 21 x 21 mm, 3,48 g

Av.: LVDOV MANIN DVX S M VENET,
Sv. Marko blagoslivlja dužda, križ između
Rv.: REGIS ISTE DVCA SIT T XPE DAT Q TV,
Stojeći Krist okružen sa 16 zvjezdica

Slika 14 | Srebrni austrougarski novac, Franz II Foto: Domagoj Perkić

Austrougarski novac, 12 Kreuzera
Franjo (Franz) II, car svetog rimskog carstva (1792-1806.), ugarski, hrvatski i češki kralj (1792-1835.), austrijski car (1804-1835.)

1795., Beč
srebro, 25 x 25 mm, 4,44 g
av.: KAI-KÖN-ERBLANDISCHE-SCHIED-MUNZ,
okrunjeni dvoglavni carski orao s kuglom i mačem
rv.: 12 KREÜTZER 1795-A, vrijednost i godine u tri reda iznad vijenca

Slika 15 | Brončani dubrovački novac. Foto: Domagoj Perkić

Dubrovački novac, solad (osma skupina), 1795., Dubrovnik
bronca, 20 x 20 mm, 1,36 g

av.: CIVITAS RACVS, iznad gradskih zidina nalazi se poprsje Sv. Vlaha koji desnom rukom blagoslivlja, a u lijevoj drži biskupski štap, ispod zidina 1795
rv.: Isus koji drži kuglu s križem u lijevoj ruci, a desnom blagoslivlja, s lijeve i desne strane su po 3 zvjezdice te po jedan dubrovački grb

Slika 16 | Željezna udica, privjesak sa srebrenom kapicom i zubom morskog sisavca, srebrene manžete i brončana svetačka medaljica.
Foto: Domagoj Perkić

Zaključna razmatranja

Temeljem provedenih istraživanja možemo govoriti o povremenom korištenju špilje u rasponu od oko 7 tisuća godina. Za sada se može pretpostaviti kako je uglavnom korištena kao povremeno stanište (srednji i kasni neolitik, zadnje faze razvijenog eneolitika, rano i srednje brončano doba) te kao sklonište ili zbjeg uslijed nemirnih razdoblja ili loših vremenskih (ne)prilika (mlađe željezno doba, kasna antika, novi vijek). Međutim, ne treba isključiti ni ostale funkcije, prije svega u smislu nekropola. Tome u prilog idu i ulomci ljudskih kostiju (tri ulomka ljudske lubanje i mandibule), koji iako malobrojni, upućuju na takvu mogućnost, u razdoblju samog kraja eneolitika i kraja brončanog doba.

Posebno su zanimljivi numizmatički nalazi koji su na neki način zastupljeni primjercima iz razdoblja koja su bila prekretnica u starijoj i novijoj povijesti. Car Arkadije (395-408) bio je prvi istočnorimski car (Veh 2001: 9). Ludovico Manin (1789-1797) posljednji venecijanski dužd s koji nestajem i Venecijanska republika. Franjo (Franz) II posljednji je car Svetog Rimskog Carstva koje je ugašeno 1806. (a trajalo je gotovo tisuću godina), odnosno prvi austrijski car (1804-1835) (Šišić, 1916, 263-279). Pronađeni dubrovački novci jedni su od zadnjih koji su kovani prije propasti republike. Naime, to je turbulentno

vrijeme kada se kroji nova politička karta cijele Europe. Nakon gotovo tisućljetnog postojanja dolazi do pada Mletačke Republike 13. svibnja 1797. Posljednji mletački dužd Ludovik Manin (upravo onaj s novca iz Kukove špilje) predaje Veneciju Napoleonu i abdicira, a Veliko vijeće proglašava ukidanje Republike. Veliki dijelovi Istre i Dalmacije, koji su stoljećima bili u sastavu Mletačke Republike, pripali su Austriji, odnosno Habsburškoj monarhiji, na čelu koje je Franjo II (upravo onaj s novca iz Kukove špilje). Kasnije, Požunskim mirom 1805. svu Dalmaciju i Boku kotorsku dobivaju Francuzi, a jedino je teritorij Dubrovačke Republike prekidao kopnenu vezu među njima. U sukobu Napoleona i Ruskog carstva, Dubrovačka republika bira manje zlo, staje na stranu Francuza. Dubrovački je teritorij, pogotovo istočni dijelovi, opustošen 1806. godine od strane ruskih vojnih i crnogorskih paravojnih snaga, potpomognutim i pravoslavnim stanovništvom u zaleđu Republike. Iste godine, gotovo na prevaru, francuske postrojbe ulaze u Grad, a 31. siječnja 1808. Marmontovim dekretom se ukida Dubrovačka republika. Sljedeće godine njen je teritorij zajedno s Dalmacijom uključen u „Ilirske provincije“ te tako ostaje do dubrovačkog ustanka protiv Francuza i njihove kapitulacije 1814. godine, kada Dubrovnik okupiraju trupe austrijskog cara (Foretić, 1980, 434-466; Šišić, 1916, 263-279). Dakle, u

Kukovoj peći nalazimo zadnje kovane dubrovačke i venecijanske novce, zadnje relikte država koje su vladale Jadranom i Mediteranom kroz više stoljeća. U takvim vremenima nije začuđujuće skrivanje po špiljama, pa samim tim i skrivanje dragocjenosti koje, na njihovu žalost, nisu ugledale danju svjetlost narednih dvjestotinjak godina.

U svakom slučaju, potrebno je nastaviti s daljnjim arheološkim istraživanjima, u cilju dobivanja novih spoznaja o najranijim razdobljima i kulturama istočno jadranske obale, njihovom razvoju te postepenom prijelazu u povijesna razdoblja od antike do novog vijeka.

Literatura

- Foretić, 1980. V. Foretić, Povijest Dubrovnika do 1808 (drugi dio od 1526 do 1808), Zagreb, 1980.
- Herinek, 2012. G. Herinek, Münzen Römisch Deutsches Reich – Österreich, Salzburg, 2012.
- Mattingly, Sutherland, Carson, 1951. H. Mattingly, C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, The Roman Imperial Coinage, Vol IX (Valentian I – Theodosius I), London, 1951.
- Mimica, 1992. B. Mimica, Numizmatika na povijesnom tlu Hrvatske, Rijeka, 1992.
- Mimica, 1994. B. Mimica, Numizmatička povijest Dubrovnika, Rijeka, 1994.

- Ozimec et al, 2009. R. Ozimec, J. Bedek, T. Dražina, D. Hamidović, A. Komerički, M. Lukić, M. Pavlek, Završno izvješće projekta Paleombla Vjetrenica – Ombla, izrada speleološkog i biospeleološkog katastra dijela Dubrovačkog primorja sa zaleđem, Hrvatsko biospeleološko društvo, Zagreb, 2009.
- Ozimec, Cvitanović et al, 2015. R. Ozimec, H. Cvitanović, G. Rnjak, B. Jalžić, D. Lacković, D. Basara, A. Kovačević, G. Polić, M. Grgurev, N. Hanžek, P. Rade, F. Kljaković Gašpić, O. Antoni, Spelaologia Ragusina 1, Subterranea Croatica, Vol. 13, Suppl. 1, Zagreb-Karlovac-Dubrovnik, 2015.
- Paolucci, 1990. R. Paolucci, *Le monete dei dogi di Venezia*, vol. I., Padova 1990.
- Perkić, 2017A. D. Perkić, Rekognosciranje speleoloških objekata na području općine Dubrovačko primorje, općine Ston i zapadnom dijelu grada Dubrovnika, HAG 14/2017, Ministarstvo kulture, Zagreb (u tisku).
- Perkić, 2017B. D. Perkić, Arheološka istraživanja Kukove peći, Brsečine, grad Dubrovnik, u: Zbornik sažetaka (ur. I. Strehovac), Skup speleologa Hrvatske, Konavle-Dubrovnik 2017., Čilipi, 17-19. studenog 2017.
- Perkić, 2018. D. Perkić, Špilja Kukova peć, HAG 15/2018, Ministarstvo kulture, Zagreb (u tisku).
- Šišić, 2016. F. Šišić, Pregled povijesti hrvatskoga naroda od najstarijih dana do godine 1873, Zagreb, 1916.
- Veh, 2001. O. Veh, Leksikon rimskih careva od Augusta do Justinijana I, Jastrebarsko, 2001.

Archaeological Research in Kukova Peć Cave near Brsečine, Dubrovnik City

In October 2017 employees of the Archaeological Museum of Dubrovnik Museums in cooperation with speleologists from the Ursus Spelaeus Caving Club conducted archaeological research in the Kukova peć Cave near Brsečine.

The research revealed the occasional use of the cave throughout a period of around 7000 years. The oldest findings date back to the Middle to Late Neolithic. The most intense cave use comes soon after that, during the Late Eneolithic and Early Bronze Age, between the end of the 3rd and the beginning of the 2nd millennium BC. Most of the pottery found was from that era and in the thickest cultural layer. The use is still evident in the Middle and Early Iron age, though it was less frequent. Amphora fragments of the Lamboglia 2 type from Roman times and one spear-headed/arrowhead fibula should be considered in the context of Illyrian communities and their contact with Roman civilization.

A few North African cylindrical amphora fragments originate from the turbulent times of the late 4th century, as well as a bronze (statue or bust?) depicting the emperor Arcadius (co-emperor with Theodosius I the Great from 383, who was the Emperor of The Eastern Roman Empire 395-408). This artefact was forged in Sisak between 384 and 387.

More recent findings date back to the Late Modern Age. They may not be as numerous but certainly do not lack value or beauty. These include a hoard of 6 pieces of expensive gold, silver and bronze coins which originate from Venetian, Austrian and Dubrovnik mints, alongside 4 iron fish hooks, two cuffs, a saints medal and a pendant made from a sea mammal tooth (possibly dolphin) with a bronze cap. The last functional use of the cave was recorded from the Croatian War of Independence.

We can assume that Kukova Peć was primarily used as an occasional shelter (Neolithic, Eneolithic, Bronze Age) and as a refuge during turbulent times or bad weather conditions (Early Iron Age, Late Antiquity, Modern Era). The possibility of the cave being used as a necropolis should not be ignored, since human bone remains were also found (three skull fragments and a mandible fragment). Those findings, even in such small quantities can indicate the possibility of a necropolis at the end of the Eneolithic and the end of the Bronze Age. In any case, further archaeological research is much needed to understand more about the earliest ages and cultures of the eastern Adriatic, their development and their gradual transition into the Antiquity and the Modern Age.